

12. Офіційний сайт «На урок» : веб-сайт. URL: <https://naurok.com.ua/> (дата зверення: 17.10.24).
13. Офіційний сайт «Всеосвіта» : веб-сайт. URL: <https://vseosvita.ua/> (дата зверення: 26.10.24).
14. Офіційний сайт «Padlet» : веб-сайт. URL: <https://padlet.com/> (дата зверення: 22.10.24).
15. Офіційний сайт «Conceptboard» : веб-сайт. URL: <https://conceptboard.com/> (дата зверення: 11.10.24).
16. Офіційний сайт «Classtime» : веб-сайт. URL: <https://www.classtime.com/> (дата зверення: 16.10.24).
17. Офіційний сайт «Всеукраїнська школа онлайн» : веб-сайт. URL: <https://lms.e-school.net.ua/> (дата зверення: 12.10.24).
18. Офіційний сайт «AR book» : веб-сайт. URL: <https://arbook.info/> (дата зверення: 16.10.24).

Аміна Лемешко,

КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж
імені Маркіяна Шашкевича»

Науковий керівник: викладач української мови,
спеціаліст вищої категорії Руслана Дацюк

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Концепція Нової української школи ставить нові вимоги до знань, умінь і навичок випускника початкової школи. Поряд із ключовими компетентностями Державний стандарт початкової освіти орієнтує вчителя на формування в учнів умінь демонструвати емпатію, конструктивно керувати емоціями, ставити завдання, приймати рішення, розв'язувати проблеми. Такі якості, на нашу думку, є складниками загального поняття емоційного інтелекту. Державний стандарт подає їх поряд із таким умінням, як здатність логічно обґрунтовувати позицію, що підтверджує формування активного школяра, майбутнього громадянина. Для розуміння потреби розвитку

емоційного інтелекту в учнів початкової школи, передусім, потрібно визначити, що це. Емоційний інтелект – можливість впізнавати, розуміти і контролювати свої та чужі емоції [7].

Чому в наш час настільки важливий розвинений емоційний інтелект? Перш за все, нам відоме таке поняття, як IQ (коефіцієнт інтелекту), проте високий IQ забезпечує 20% успіху людини в сучасному соціумі, оскільки значно більше уваги приділяється тому, щоб викликати потребу придбати той чи інший продукт, з чим може допомогти розуміння своїх та чужих емоцій, вміння їх контролювати [5].

Поняття «емоційний інтелект» осмислювали як науковці, психологи, вчителі, так і батьки, які в процесі навчання та виховання дитини замислювалися над важливістю її успішності в майбутньому та складниками процесу підготовки до життя в суспільстві. Отже, феномен емоційного інтелекту було виведено з площини психології і уведено до педагогічної системи. Дослідження емоційного інтелекту простежують ще у роботі Чарльза Дарвіна, який вказував на важливість емоційного вираження для виживання, а також для адаптації. Науковець початку ХХ століття Говард Гарднер увів ідею множинного інтелекту, окремо розглядаючи міжособистісний інтелект (здатність розуміти наміри, мотиви і бажання інших людей) і внутрішньоособистісний інтелект (здатність зрозуміти себе, оцінити свої почуття, страхи і мотиви). Він зазначив, що традиційні показники інтелекту, такі як IQ, не в змозі повністю пояснити когнітивні здібності та особливості людини [6, 69].

Питання формування емоційного інтелекту на уроках мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі розглядається в науково-методичній літературі (І. Сухопара, А. Степаненко, Л. Груша, С. Курносова, Ю. Найда, В. Науменко, О. Савченко, Ю. Савченко, Р. Шиян, М. Шпак та ін.). Нам імponує висвітлення зазначеної проблеми у праці кандидатки педагогічних наук Світлани Луців, проте її дослідження не розкриває

необхідність роботи з емоційним інтелектом для формування компетентності навчання впродовж життя.

Оскільки, на нашу думку, це питання не є глибоко вивченим, тому у статті ми намагаємось розкрити важливість цього питання та розширити комплекс вправ, які можна використовувати для розвитку емоційного інтелекту на уроках української мови в початковій школі.

Мета статті: дослідити особливості формування емоційного інтелекту учнів початкової школи на уроках української мови, визначити ефективні методи розвитку емоційного інтелекту через аналіз літературних творів, обговорення емоцій персонажів та інтерактивні вправи, а також обґрунтувати їхню роль у формуванні навичок емпатії, саморегуляції та міжособистісної взаємодії.

Потужним засобом формування емоційного інтелекту в початковій школі є інтегровані уроки мовно-літературної освітньої галузі. Найкраще використовувати саме уроки читання та розвитку зв'язного мовлення завдяки можливості аналізу обговорюваних ситуацій та сюжетів, створених з опорою на повсякденне життя. Таким чином, учні мають змогу збагатити словниковий запас, розвинути розуміння власних емоцій та навчитися за допомогою уяви розпізнавати емоції інших людей, що в наш час є дуже важливим.

Пропонуємо такі методи для розвитку емоційного інтелекту:

1. Карта емоцій.
  2. Рефлексія досвіду переживання емоцій на власному прикладі та прикладі персонажів.
  3. Театралізація (Пальчиковий театр) [5].
1. *Карту емоцій* можна використовувати на уроках літературного читання; пропонуємо це робити після прочитання твору. Перш за все, учням потрібно висловити власні думки про поведінку того чи іншого персонажа, проаналізувати, хто найбільше їм сподобався, чи не сподобався, кого їм легше зрозуміти, а чий вчинки важче. Учням дається можливість обрати одного персонажа та попросити обґрунтувати, чому саме його обрали, описати, які

емоції відчував персонаж, які були передумови для цього та які викликав емоції він у дитини.

Завдяки цій вправі школярі вчать розпізнавати чужі емоції за описом, уявляти їх, що допоможе в подальшому впізнавати емоції у реальному житті, аналізувати причини, що їх викликали, шукати вихід із ситуації.

До прикладу фрагмент уроку літературного читання у 4 класі.

Тема «П'єса. Особливості твору» [3].

- Про що розповідається у творі?
- Який конфлікт стався між лебедем, шукою та раком?
- Які емоції виникли у лебедя/шуки/рака?
- Що би ви відчули у такій ситуації?
- Чи добре персонажі вчинили?
- Як можна допомогти героям байки?

Проаналізувавши твір, учні можуть дійти таких висновків: кожен з персонажів думав про себе, таким чином образивши своїх друзів; попри намагання допомогти іншим, важливо зважати на те, чи можуть твої друзі те саме, що й ти.

Таким чином ми проаналізуємо не тільки почуття персонажів, а й навчимо дітей виробляти ставлення до персонажа чи ситуації.

2. *Рефлексія досвіду* - це переживання емоцій на власному прикладі та прикладі персонажів.

Цей метод пропонуємо використовувати також після прочитання творів.

Рефлексія досвіду спрямована навчити дітей усвідомленого аналізу емоцій та почуттів персонажів, а на їхньому прикладі – власних.

Ця вправа ґрунтується на схемі питання-відповідь. Спершу потрібно розділити персонажі та їхні вчинки на ті, які викликають позитивні чи негативні емоції із подальшим аналізом. Також після проведення цієї вправи буде доречно дати завдання написати твір про персонажа, який викликає позитивні, негативні емоції чи здивування. Пояснити, чому саме такі емоції

відчуваєте, порівняти його із собою та похвалити чи «насварити» персонажа за вчинки.

До прикладу фрагмент уроку літературного читання у 2 класі.

Тема. «Народна байка» [1].

Після первинного прочитання чи прослуховування байки проводимо бесіду з елементами вибіркового читання:

Тонкі запитання:

- Що робить курчатко?
- Що робить півник?
- Що роздратувало півника?
- Чому курчатко таке допитливе?

Аналізуємо почуття курчати за допомогою товстих запитань.

- А чи бували у вас ситуації, коли ви заздрили комусь?
- Чи погано це?
- Чи хороший герой курчатко?
- А хіба можна судити його лише за однією-єдиною ситуацією?

Аналіз образу півника за допомогою товстих запитань.

- Чому півник так грубо відповідає?
- Як би ви вчинили на місці півника?

Далі аналізуємо те, які емоції викликають півник та курчатко.

- Як ви ставитеся до поведінки курчати?
- Які емоції у вас виникають по відношенню до нього?
- Як ви ставитеся до поведінки півника?
- Які емоції у вас виникають по відношенню до нього?
- На чій позиції ви були би у цій ситуації?
- Чим ви схожі із цими героями? А чим ви відрізняєтеся від півника та курчати?

Учні роблять висновок, що можна зрозуміти як курчатко, так і півника. Діти коли-небудь могли опинитися на їхньому місці, саме тому важливо ставитися до одне одного із розумінням.

Тож за допомогою методу рефлексія досвіду на уроці можна проаналізувати не тільки почуття персонажів, а й навчити дітей виробляти ставлення до персонажа чи ситуації.

Таким чином, ця вправа дозволить навчитися розуміти свої та чужі емоції, почуття, допоможе розвинути навички порівняння та навчити дітей коригувати власну поведінку на прикладі персонажів.

3. *Театралізація* - це захоплива інтерактивна гра, яка не тільки зробить урок цікавішим, а й допоможе вчителю сформувати уявлення про розуміння емоцій та вчинків персонажів дітьми, типологію проявлення емоцій у дітей.

Цю вправу найефективніше застосовувати після прочитання твору, а також на підсумковому уроці за вивченим розділом. Готуючи учнів до театралізації, можна запропонувати описати, з яким персонажем кожен із них найбільш подібний та чому він так думає. Також можна провести «кастинг» на ролі персонажів у цьому театрі і обрати дітей, які найкраще розуміють образи героїв. Учні, які не отримали ролі, можна запросити бути критиками та оцінити, гру «акторів». «Критики» можуть у ввічливій та привітній формі дати поради «героям», як уникнути неприємних ситуацій, які були попередньо наведені у творі. Це допоможе не тільки розвинути уяву, навички оцінки поведінки інших людей, сприяє вмінню екологічно спілкуватися та сприймати критичну/позитивну оцінку, а й розвиває зв'язне усне мовлення.

Приклад застосування методу театралізації на уроці літературного читання у 3 класі. Тема «П'єса. Особливості твору» [2].

Питання аналогічні до рефлексії досвіду переживань на прикладі персонажів та власному досвіді, проте ми маємо провести «кастинг» на ролі.

Для цього учні класу голосують за однокласника чи однокласницю, які можуть якнайкраще підійти на роль того чи іншого персонажа.

Після роздачі ролей розігруємо сценку та просимо членів «журі» оцінити виставу.

- Чи сподобалося вам те, як ваші однокласники відобразили почуття героїв?
- Чи викликала їхня гра ті ж самі емоції, що й після ознайомлення із твором?
- Уявіть, що ваші однокласники – Джоан і Мачуха. Що би ви порадили їм для того, щоб вони досягли взаємопорозуміння? Що самі би робили у цій ситуації?

Також пропонуємо дітям після мінівистави влаштувати овації акторам.

Висновки. Таким чином, розвиток емоційного інтелекту є важливим аспектом формування особистості молодшого школяра, що сприяє його емоційній стабільності, успішній комунікації та здатності до саморегуляції. Використання інтерактивних методів, таких як: «Карта емоцій», рефлексія досвіду та театралізація на уроках української мови та літературного читання, дозволяє учням навчитися краще розуміти як власні емоції, так і почуття інших, розвивати навички аналізу та формувати емпатію. Ці вправи підвищують зацікавленість учнів, допомагають формувати їхню здатність працювати в команді, ефективно взаємодіяти з оточенням та створюють передумови для успішного навчання у майбутньому. Також ці вправи не заважають вивченню теми уроку, та можна використовувати на усіх заняттях присвячених розвитку мовлення чи читанню.

Список використаної літератури

1. Большакова І.О., Українська мова та читання: підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.): Ч.2 / І. Большакова, М. Пристінська. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 77с.

2. Большакова І.О., Українська мова та читання: підруч. для 3 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.): Ч.1 / І. Большакова, М. Пристінська. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 107с.

3. Большакова І.О., Українська мова та читання: підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.): Ч.1/ І. Большакова, М. Пристінська. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 66с.

4. Костюк А. Д. Емоційний інтелект та шляхи його розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». 2014. Вип. 2, т. 1. С. 85–89. URL: <https://www.webmd.com/mental-health/what-is-emotional-intelligence>.

5. Мельник О. М. РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020. № 73, Т. 1. С. 128. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/73/part_1/73-1.pdf#page=128.

6. Фурман О.Ф. ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБОМ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ // 2021. № 77, Т. 2. С.69-73. URL: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/77/part_2/15.pdf.

7. Wiginton K. WHAT IS EMOTIONAL INTELLIGENCE? // WebMD. 2024. URL: <https://www.webmd.com/mental-health/what-is-emotional-intelligence>.

Анна Марчук,

Галицький фаховий коледж
імені В'ячеслава Чорновола

Науковий керівник: викл. Валентина Журба

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ТРАНСФОРМАЦІЇ ОНЛАЙН-МЕДІА

Штучний інтелект сьогодні є рушійною силою в медіа-індустрії, автоматизуючи, систематизуючи процеси та генеруючи контент. Алгоритми ШІ створюють текстовий контент, наприклад, новини та звіти, швидко та ефективно замінюючи ручну працю.